

POSTANOWIENIE

Dnia 15 grudnia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Szanciło

w sprawie z powództwa L. O.
przeciwko Skarbowi Państwa - Komendantowi Miejskiemu Policji w P.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 15 grudnia 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (..) z dnia 14 listopada 2019 r., sygn. akt I ACa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. odstępuje od obciążania powoda kosztami postępowania kasacyjnego;**
- 3. przyznaje adw. A. Ł. od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) wynagrodzenie w kwocie 2.700 zł (dwa tysiące siedemset złotych), w tym należny podatek VAT, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną powoda L. O. od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 14 listopada 2019 r. Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje

potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W judykaturze wielokrotnie wypowiedziano się na temat charakteru skargi kasacyjnej (zob. np. postanowienie SN z dnia 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18). Wskazano m.in., że skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej.

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przysądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony - co należy podkreślić - wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie objęte podstawami kasacyjnymi, doniosłe z punktu widzenia rozstrzygnięcia sprawy i nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może się przyczynić do rozwoju prawa. Powołanie się przez skarżącego na takie zagadnienie wymaga jego sformułowania oraz uzasadnienia występowania w sprawie (zob. postanowienia SN: z dnia 28 listopada 2003 r., II CK 324/03; z dnia 7 czerwca 2005 r., V CSK 3/05; z dnia 26 września 2005 r., II PK 98/05;

z dnia 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07; z dnia 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07; z dnia 10 maja 2019 r., I CSK 627/18). Wątpliwości przedstawione w uzasadnieniu wniosku muszą pozostawać w związku z rozstrzygnięciem sprawy (zob. postanowienie SN z dnia 22 listopada 2013 r., III CZP 71/13). Istotne zagadnienie prawne należy jednak postawić w sposób tak ogólny i abstrakcyjny, aby mogło być rozpatrywane w oderwaniu od konkretnego stanu faktycznego (zob. postanowienia SN: z dnia 16 maja 2012 r., III CZP 14/12; z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14; z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14). Kolejnym niezbędnym elementem uzasadnienia jest wskazanie przepisu prawa, który wzbudził poważne wątpliwości, a także różnych możliwych sposobów jego interpretacji, wynikających z judykatury lub piśmiennictwa, oraz zajęcie stanowiska przez samego skarżącego. Jednocześnie zagadnienie prawne może zostać uznane za istotne tylko wtedy, kiedy Sąd Najwyższy nie wyraził jeszcze stanowiska w danej kwestii, bądź zostały wskazane okoliczności uzasadniających jego zmianę.

Natomiast powołanie się na przesłankę przedsądu przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wskazania przepisu prawa, którego wykładnia budzi wątpliwości, określenia zakresu koniecznej wykładni, wykazania, że wątpliwości interpretacyjne mają poważny charakter i wymagają zajęcia stanowiska przez Sąd Najwyższy, a jeżeli podstawą wniosku w tym zakresie jest twierdzenie o występujących w orzecznictwie sądowym rozbieżnościach wynikających z dokonywania przez sądy różnej wykładni przepisu, konieczne jest wskazanie rozbieżnych orzeczeń, dokonanie ich analizy i wykazanie, że rozbieżność wynika z różnej wykładni przepisu (zob. postanowienia SN: z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02; z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07; z dnia 8 lipca 2008 r., I CSK 111/08).

W ocenie skarżącego w sprawie występuje jednocześnie istotne zagadnienie prawne oraz potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości, sprowadzające się do odpowiedzi na pytania: (1) czy dopuszczalne jest przesłuchiwanie w charakterze świadka osoby, która uczestniczyła w poprzednich rozprawach w danej sprawie i przysłuchiwała się zeznaniom innych świadków, a jej zeznania są kluczowe dla rozstrzygnięcia sprawy; (2) czy treść art. 264 k.p.c. daje podstawy do odmowy dopuszczenia i przesłuchania w charakterze

świadka osoby, tylko z tej przyczyny, że była ona obecna na sali rozpraw w toku dotychczas prowadzonego postępowania dowodowego; (3) dopuszczalności stosowania inicjatywy dowodowej sądu na podstawie art. 232 zd. 2 k.p.c. w sytuacji, gdy strona nie ma możliwości doprecyzowania swoich wniosków dowodowych, a brak tych możliwości jest sądowi orzekającemu znany.

Analiza uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania prowadzi do oceny, że skarżący nie wykazał powyższych okoliczności.

Zastosowanie przez sąd art. 232 zd. 2 k.p.c. może stać się obowiązkiem sądu w wyjątkowych, szczególnie uzasadnionych wypadkach, a naruszenie wówczas tego obowiązku – stanowić usprawiedliwioną podstawę skargi kasacyjnej (zob. wyroki SN: z dnia 9 marca 2016 r., II CSK 248/15; z dnia 13 stycznia 2016 r., II CSK 131/15). Z piśmiennictwa i orzecznictwa wynika, że sąd II instancji jest zobowiązany na wniosek strony uzupełnić materiał dowodowy, jeżeli jest to konieczne do rozstrzygnięcia sprawy, lecz jest także uprawniony (lecz nie zobowiązany) do pominięcia nowych faktów i dowodów zgłoszonych dopiero w postępowaniu apelacyjnym, gdy zachodzą przesłanki określone w art. 381 k.p.c. (zob. wyrok SN z dnia 10 maja 2000 r., III CKN 797/00, Prok. i Pr.- wkł. 2000, nr 10, s. 42). Podobnie uprawnieniem sądu jest przeprowadzenie dowodu z urzędu, co wynika wprost z treści art. 232 zd. 2 k.p.c. Wykładnia tego przepisu przeprowadzona w nawiązaniu do zasady kontradiktoryjności doprowadziła do przyjęcia stanowiska, zgodnie z którym dochodzenie prawdy materialnej nie zostało przez ustawodawcę pozostawione wyłącznie stronom, a aktywność sądu może być uzasadniona zwłaszcza w wypadku, kiedy zaniechanie przez sąd aktywności dowodowej w zakresie przeprowadzenia dowodu wskazanego w twierdzeniach strony lub niezbędnego do przeprowadzenia oceny zgromadzonych dowodów doprowadziłoby do pogwałcenie elementarnych zasad, którymi kieruje się sąd przy wymierzaniu sprawiedliwości, tj. do wydania niesprawiedliwego wyroku (zob. wyroki SN: z dnia 7 grudnia 2012 r., II UK 120/12; z dnia 7 marca 2013 r., II CSK 422/12). Taki szczególny przypadek uzasadniający dopuszczenie dowodu z urzędu z reguły nie zachodzi, gdy strona w postępowaniu przed sądami niższych instancji była reprezentowana przez adwokata (zob. wyroki SN z dnia 26 marca 2009 r., I CSK 415/08 i z dnia 24 listopada 2010 r., II CSK 297/10), niemniej również jeżeli strona

występuje w procesie samodzielnie nie oznacza to samo w sobie obowiązku sądu zastępowania strony w działaniach, które powinna podejmować.

Skarżący nie przytoczył we wniosku żadnej argumentacji, która mogłaby poprzeć ocenę, że w okolicznościach sprawy obowiązkiem Sądu Apelacyjnego (a wcześniej Sądu Okręgowego) było odstępianie od respektowania zasady kontrydiktoryjności i dopuszczenie dowodu z urzędu. Trzeba podkreślić, że dopuszczenie dowodu, który nie został wskazany przez strony, jest uprawnieniem, a nie obowiązkiem sądu, natomiast zarzut wadliwej oceny dowodów jako dokonanej z naruszeniem zasad swobodnej oceny (art. 233 § 1 k.p.c.), może być postawiony tylko sądowi orzekającemu, a więc temu, przed którym odbywa się postępowanie dowodowe (zob. wyrok SN z dnia 18 czerwca 1998 r., II CKN 844/97).

Jeżeli chodzi o kwestię obecności na sali rozpraw osób, które nie zostały jeszcze przesłuchane jako świadkowie, rozstrzyga ją art. 264 zd. 2 k.p.c. i nie ma potrzeby dokonywania wykładni tego przepisu. Nie można jednak pominąć, że już Sąd I instancji odniósł się do tej kwestii, przyznając, że doszło do uchybienia procesowego, opisując dokładnie przyczyny, które to spowodowały (świadek był policjantem konwojującym powoda). Ocenę w tym przedmiocie wyraził Sąd Apelacyjny. Co istotne, stan faktyczny został ustalony na podstawie całokształtu materiału dowodowego, a nie wyłącznie na podstawie zeznań jednego świadka. Nie jest bowiem wystarczające powołanie zarzutu naruszenia przepisów postępowania, ale niezbędne jest wykazanie, że miało to wpływ na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.; zob. też np. wyrok SN z dnia 8 listopada 2005 r., I CK 178/05, niepubl.). Skarżący w żaden sposób nie wykazał, a nawet nie próbował tego uczynić, że ustalenia faktyczne poczynione z pominięciem tych zeznań byłyby inne. Sądy obu instancji oceniły zeznania tego świadka w kontekście pozostałych dowodów. Oznacza to, że nie istnieją wątpliwości co do samej wykładni przepisów i konieczność udzielenia odpowiedzi na postawione pytania, a chodzi jedynie o wpływ omawianego uchybienia na rozstrzygnięcie w konkretnej sprawie.

Jeżeli chodzi o trzecią powołaną przesłankę, to należy wskazać, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.,

gdy w sprawie doszło do kwalifikowanego, oczywistego naruszenia prawa, zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa niepodlegającymi różnej wykładni (zob. postanowienie SN z dnia 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16) i w wyniku takiego naruszenia prawa zapadło w drugiej instancji orzeczenie oczywiście wadliwe (zob. postanowienia SN: z dnia 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15; z dnia 2 czerwca 2016 r., III CSK 113/16; z dnia 27 października 2016 r., III CSK 217/16; z dnia 29 września 2017 r., V CSK 162/17; z dnia 7 marca 2018 r., I CSK 664/17; z dnia 18 kwietnia 2018 r., II CSK 726/17; z dnia 5 października 2018 r., V CSK 168/18).

Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (zob. postanowienie SN z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 i przywołane tam orzecznictwo). Natomiast skarżący, przedstawiając - jako okoliczność uzasadniającą rozpoznanie skargi kasacyjnej - „oczywiste naruszenie prawa”, powinien wykazać kwalifikowany charakter tego naruszenia (zob. postanowienia SN: z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004, nr 6, poz. 100; z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49).

Szczegółowa analiza sprawy prowadzi do wniosku, że powyższa przesłanka nie została wykazana. W skardze kasacyjnej nie powołano argumentów, które mogłyby świadczyć, że w sprawie doszło do oczywistego naruszenia prawa oraz że w wyniku takiego naruszenia prawa zapadł w Sądzie II instancji wyrok oczywiście wadliwy. O niezaistnieniu tej przesłanki świadczą powyższe wywody dotyczące dwóch pozostałych przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i nie ma potrzeby ich powtarzania w tym miejscu.

Dodatkowo należy wskazać, że skarżący potraktował zamiennie trzy powołane przesłanki przedsądu, do czego nie ma podstaw, szczególnie w sytuacji, gdy istnienie przesłanki przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. zostało uzasadnione rozbieżnościami w orzecznictwie. Skoro bowiem na tle wykładni przepisu powstały rozbieżności w orzecznictwie Sądu Najwyższego, to znaczy,

że zajął on już stanowisko w tej kwestii i to nie jeden raz. Nie można zatem budować w oparciu o te same wątpliwości istotnego zagadnienia prawnego, które charakteryzuje się tym, że jest nowe, jeszcze nierozstrzygnięte przez Sąd Najwyższy (zob. postanowienie SN z dnia 15 grudnia 2016 r., I CSK 315/16). Co więcej, jeżeli na tle przepisu powstało istotne zagadnienie prawne, to jego naruszenie przez sąd nie może mieć charakteru oczywistego, w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Obie te przesłanki przedsądu nie mogą być także wskazane jako alternatywne, bowiem obowiązkiem skarżącego jest wskazanie prawidłowej podstawy wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i nie jest rzeczą Sądu Najwyższego dokonanie za niego wyboru w tym zakresie (zob. postanowienie SN z dnia 22 września 2016 r., I CSK 816/15).

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

Ze względu na osobistą, zdrowotną i majątkową sytuację skarżącego odstąpiono od obciążania powoda kosztami postępowania kasacyjnego na rzecz strony pozwanej (art. 102 k.p.c.).

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącemu z urzędu w postępowaniu kasacyjnym orzeczono na podstawie § 8 pkt 6 w zw. z § 16 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 18), z uwzględnieniem wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 kwietnia 2020 r. (SK 66/19, Dz.U. z 2020 r., poz. 769), a więc przy uwzględnieniu § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.). Analiza statusu adwokatów i radców prawnych oraz ich roli w postępowaniu, w którym występują jako podmioty powołane i zobowiązane do zastępstwa prawnego, prowadzi do uznania, że różnicowanie ich wynagrodzenia, tj. obniżenie pełnomocnikom z urzędu wynagrodzenia, które otrzymaliby, gdyby

występowali w sprawie jako pełnomocnicy z wyboru, nie ma konstytucyjnego uzasadnienia.

ke